HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

רשעים במשפט וחטאים בעדת צדיקים על כן לא יקומו רשעים במשפט זה דור המבול וחטאים בעדת צדיקים אלו אנשי סדום אמרו לו אינם עומדין בעדת צדיקים אבל עומדין בעדת רשעים א)(מרגלים אין להם חלק לעולם הבא שנאמר [1]וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה' וימותו בעולם הזה במגפה לעולם הבא) [א] דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין שנאמר [2]במדבר הזה יתמו ושם ימותו דברי רבי עקיבא ר' אליעזר אומר עליהם הוא אומר [3]אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח [ב] עדת קרח אינה עתידה לעלות שנאמר [4]ותכס עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא דברי ר"ע ר"א אומר עליהם הוא אומר [5]ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל: **גמ'** ב)ת"ר דור המבול אין להם חלק לעולם הבא שנאמר [6]וימח את כל היקום אשר על פני האדמה וימח את כל היקום בעולם הזה וימחו מן הארץ לעולם הבא דברי ר"ע ר"י בן בתירא אומר לא חיין ולא נדונין שנאמר [7]לא ידון רוחי באדם לעולם לא דין ולא רוח דבר אחר לא ידון רוחי שלא תהא נשמתן חוזרת לנדנה ר' מנחם ג)בר יוסף אומר אפילו בשעה שהקב"ה מחזיר נשמות לפגרים מתים נשמתן קשה להם בגיהנם שנאמר [8]תהרו ד)חשש תלדו קש רוחכם אש תאכלכם ת"ר ה)דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב"ה ומה כתיב בהם [9]בתיהם שלום מפחד ולא שבט אלוה עליהם וכתיב [10]שורו עבר ולא יגעיל תפלט פרתו ולא תשכל וכתיב [11]ישלחו כצאן עויליהם וילדיהם ירקדון וכתיב [12]ישאו בתוף וכנור וישמחו לקול עוגב וכתיב [13]יבלו [ג] ימיהם בטוב ו)ושנותם בנעימים וכתיב וברגע שאול יחתו והיא גרמה שאמרו לאל [14]סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו אמרו כלום צריכין אנו לו אלא לטיפה של גשמים יש לנו נהרות ומעינות שאנו מסתפקין מהן אמר הקב"ה בטובה שהשפעתי להן בה מכעיסין אותי ובה אני דן אותם שנאמר [15]ואני הנני מביא את המבול מים ר' יוסי אמר דור המבול לא נתגאו אלא בשביל גלגל העין שדומה למים [שנאמר [16]ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו] לפיכך דן אותן במים שדומה לגלגל העין שנאמר [17]נבקעו כל מעינות תהום רבה [ד] וארבות השמים נפתחו א"ר יוחנן דור המבול ברבה קלקלו וברבה נידונו ברבה קלקלו שנאמר [18]וירא ה' כי רבה רעת האדם וברבה נידונו שנאמר כל מעינות תהום רבה א"ר יוחנן שלשה נשתיירו מהם בלועה דגדר וחמי טבריא ועיניא רבתי דבירם [19]כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ א"ר יוחנן מלמד שהרביעו בהמה על חיה וחיה על בהמה והכל על אדם ואדם על הכל א"ר אבא בר כהנא וכולם חזרו חוץ מתושלמי [20]ויאמר ז)ה' לנח קץ כל בשר בא לפני א"ר יוחנן בא וראה כמה גדול כחה של חמס שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשטו ידיהם בגזל שנאמר כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ וכתיב [21]החמס קם למטה רשע לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא ח)נה בהם א"ר אלעזר מלמד שזקף עצמו כמקל ועמד לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא נה בהם ט)(ואף על נח נחתם גזר דין שנא' ולא נח בהם) תנא דבי ר' ישמעאל אף על נח נחתך גזר דין אלא שמצא חן בעיני ה' שנאמר [22]נחמתי כי עשיתם ונח מצא חן בעיני ה' [23]וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ כי אתא רב דימי אמר אמר הקב"ה יפה עשיתי שתקנתי להם קברות בארץ מאי משמע כתיב הכא וינחם ה' וכתיב התם [24]וינחם אותם וידבר על לבם ואיכא דאמרי לא יפה עשיתי שתקנתי להם קברות בארץ כתיב הכא וינחם וכתיב התם [25]וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו [26]אלה תולדות נח [נח איש צדיק תמים היה בדורותיו] א"ר יוחנן בדורותיו ולא בדורות אחרים ור"ל אמר בדורותיו כ"ש בדורות אחרים א"ר חנינא משל דרבי יוחנן למה הדבר דומה לחבית של יין שהיתה מונחת במרתף של חומץ במקומה ריחה נודף שלא במקומה אין ריחה נודף א"ר אושעיא משל דריש לקיש למה הדבר דומה לצלוחית של פלייטון שהיתה מונחת במקום הטנופת במקומה ריחה נודף וכ"ש במקום הבוסם וימח את כל היקום אשר על פני האדמה אם אדם חטא בהמה מה חטאה תנא משום רבי יהושע בן קרחה משל לאדם שעשה חופה לבנו והתקין מכל מיני סעודה לימים מת בנו עמד (ובלבל) [ופזר] את חופתו אמר כלום עשיתי אלא בשביל בני עכשיו שמת חופה למה לי אף הקב"ה אמר כלום בראתי בהמה וחיה אלא בשביל אדם עכשיו שאדם חוטא בהמה וחיה למה לי [27]מכל אשר בחרבה מתו י)ולא דגים שבים דרש ר' יוסי דמן קסרי מאי דכתיב [28]קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ מלמד שהיה נח הצדיק מוכיח בהם ואומר להם עשו תשובה ואם לאו הקב"ה מביא עליכם את המבול ומקפה נבלתכם על המים כזיקין שנאמר קל הוא על פני מים ולא עוד אלא שלוקחין מהם קללה לכל באי עולם שנאמר תקולל חלקתם בארץ לא יפנה דרך כרמים מלמד שהיו מפנים דרך כרמים [ה] כ)אמר לו ומי מעכב אמר להם פרידה אחת יש לי להוציא מכם

א"כ

רשעים דור המבול. דכתיב [בהו] כי רבה רעת האדם (בראשית ו): **חטאים אנשי סדום.** דכתיב בהו רעים וחטאים (שם יג): **אבל עומדים הם כו'.** שחיין ונדונים: **גמ' נשמתן קשה להם בגיהנם.** נשמת עצמן שורפתן דכתיב רוחכם אש תאכלכם (ישעיה לג): **בשביל גלגל העין.** שרואין טובתן שלימה והיו גובהין עיניהם ומנאפין אחר עיניהם: **במים שדומה לגלגל העין.** מעינות שנובעין ממקום קטן כמו עין: **שלשה נשתיירו.** מאותן מעינות של דור המבול שהיו חמין כדאמר לקמן [ע"ב] ברותחין קלקלו ברותחין נדונו: **וכולן חזרו.** להזדווג עם מיניהם: **חוץ מתושלמי.** עוף הוא שאוחז עדיין תרבות רעה שמזדווג עם הכל. תושלמי עוף אחד ובמסכת חולין (דף סג:) גבי שמונה ספיקות איתא והרנוגא תושלמי ומרדא ודרכו של אותו עוף להרביע כל הבריות: **שוקף.** החמס עצמו כמקל והיינו החמס קם למטה רשע: **לא מהם.** אין תועלת לא בהם ולא בהמונם ולא במשאם: **מהמהם.** אשטריי"א בלע"ז: **כי נחמתי כי עשיתים ונח.** סמוכין דריש: **יפה עשיתי וכו'.** שאיבדתי דרך רשעים כזה: **לא יפה עשיתי.** דאפשר היו חוזרין: **כל שכן.** אילו הוה בדורות אחרים היה צדיק יותר: **פלייטון.** בושם שריחו נודף ואינו אפרסמון: **מקיפה.** מציף כמו ויצף הברזל דמתרגמינן וקפא (מלכים ב ו): **כזיקין.** נודות: **לא יפנה דרך כרמים אמרו לו ומי מעכב.** [מיד] שאינו עושה אם יש בידו כח לעשות כך: **[פרידה] אחת יש לי להוציא מכם.** מתושלח הצדיק ימות קודם ולא יהיה נדון עמכם:

א"כ

מסורת הש"ס

א) [ירושלמי ל"ג מרגלים וכו'], ב) [תוספתא פי"ג], ג) [נ"ל ברבי יוסי וכ"א בילקוט], ד) [חשש מין מוץ שנוח לידלק], ה) [תוספתא דסוטה פ"ג], ו) [אין זה בהנך פסוקים אלא בסימן לו פי"א כתיב יכלו ימיהם בטוב ושניהם בנעימים], ז) [נ"ל אלהים], ח) [אין בהם נוהה אחרי מגעגע ונותן לב אלי כך פירש"י שם], ט) [בע"י ובילקוט ליתא לכל אותן עשרה תיבות], י) קידושין יג. זבחים קיג:, כ) [נ"ל אמרו וכ"א בע"י],

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' דור המדבר נרשם עליו אות ב: [ב] שם עדת קרח. נרשם עליו אות א: [ג] שם ימיהם בטוב. נ"ל בטוב ימיהם: ושנותם בנעימים וכתיב נמחק: [ד] שם וארבות השמים נפתחו. נמחק ונ"ב ויסכרו מעינות תהום: [ה] שם מלמד שהיו מפנים דרך כרמים. נמחק:

◆

לעזי רש"י

אשטרי"א [אישטר"א]. הויה, מהות, ישות.

תורה אור

1. וַיָּמֻתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצִאֵי דִבַּת הָאָרֶץ רָעָה בַּמַּגֵּפָה לִפְנֵי יְיָ: במדבר יד לז
2. אֲנִי יְיָ דִּבַּרְתִּי אִם לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל הָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעָדִים עָלָי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֻתוּ: במדבר יד לה
3. אִסְפוּ לִי חֲסִידָי כֹּרְתֵי בְרִיתִי עֲלֵי זָבַח: תהלים נ ה
4. וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאֹלָה וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל: במדבר טז לג
5. יְיָ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל: שמואל א ב ו
6. וַיִּמַח אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ וַיִּשָּׁאֶר אַךְ נֹחַ וַאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה: בראשית ז כג
7. וַיֹּאמֶר יְיָ לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעֹלָם בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה: בראשית ו ג
8. תַּהֲרוּ חֲשַׁשׁ תֵּלְדוּ קַשׁ רוּחֲכֶם אֵשׁ תֹּאכַלְכֶם: ישעיהו לג יא
9. בָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפָּחַד וְלֹא שֵׁבֶט אֱלוֹהַּ עֲלֵיהֶם: איוב כא ט
10. שׁוֹרוֹ עִבַּר וְלֹא יַגְעִל תְּפַלֵּט פָּרָתוֹ וְלֹא תְשַׁכֵּל: איוב כא י
11. יְשַׁלְּחוּ כַצֹּאן עֲוִילֵיהֶם וְיַלְדֵיהֶם יְרַקֵּדוּן: איוב כא יא
12. יִשְׂאוּ כְּתֹף וְכִנּוֹר וְיִשְׂמְחוּ לְקוֹל עוּגָב: איוב כא יב
13. אִם יִשְׁמְעוּ וְיַעֲבֹדוּ יְכַלּוּ יְמֵיהֶם בַּטּוֹב וּשְׁנֵיהֶם בַּנְּעִימִים: איוב לו יא
14. וַיֹּאמְרוּ לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חָפָצְנוּ: איוב כא יד
15. וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מַיִם עַל הָאָרֶץ לְשַׁחֵת כָּל בָּשָׂר אֲשֶׁר בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם כֹּל אֲשֶׁר בָּאָרֶץ יִגְוָע: בראשית ו יז
16. וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכֹּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ: בראשית ו ב
17. בִּשְׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ: בראשית ז יא
18. וַיַּרְא יְיָ כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ רַק רַע כָּל הַיּוֹם: בראשית ו ה
19. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ: בראשית ו יב
20. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת הָאָרֶץ: בראשית ו יג
21. הֶחָמָס קָם לְמַטֵּה רֶשַׁע לֹא מֵהֶם וְלֹא מֵהֲמוֹנָם וְלֹא מֶהֱמֵהֶם וְלֹא נֹהַּ בָּהֶם: יחזקאל ז יא
22. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶמְחֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמָיִם כִּי נִחַמְתִּי כִּי עֲשִׂיתִם: בראשית ו ז
23. וַיִּנָּחֶם יְיָ כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ: בראשית ו ו
24. וְעַתָּה אַל תִּירָאוּ אָנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם וַיְנַחֵם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל לִבָּם: בראשית נ כא
25. וַיִּנָּחֶם יְיָ עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ: שמות לב יד
26. אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ נֹחַ: בראשית ו ט
27. כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ: בראשית ז כב
28. קַל הוּא עַל פְּנֵי מַיִם תְּקֻלַּל חֶלְקָתָם בָּאָרֶץ לֹא יִפְנֶה דֶּרֶךְ כְּרָמִים: איוב כד יח